

Bachelor Kust- en Zeemanagement Hogeschool Van Hall Larenstein

*Verslag van de beperkte opleidingsbeoordeling op
26 en 27 juni 2013*

Utrecht
december 2013
www.AeQui.nl

Evaluatiebureau voor het hoger onderwijs

 Dit document laat zich het beste dubbelzijdig afdrukken.

Inhoudsopgave

Samenvatting	4
Colofon	6
Inleiding	7
1. Beoogde eindkwalificaties	8
2. Onderwijsleeromgeving.....	11
3. Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	17
Bijlagen	21
Bijlage 1 Visitatiecommissie	22
Bijlage 2 Programma visitatie	24
Bijlage 3 Kwantitatieve gegevens	26
Bijlage 4 Eindkwalificaties.....	27
Bijlage 5 Programmaoverzicht.....	32
Bijlage 6 Bestudeerde documenten.....	33
Bijlage 7 Onafhankelijkheidsverklaringen.....	35

Samenvatting

Op 26 en 27 juni 2013 is de bacheloropleiding Kust- en Zeemanagement (officiële naam: Kust en Zee Management, afgekort tot KZM) gevisiteerd door een commissie van AeQui. Het totaaloordeel van de commissie is **voldoende**.

De opleiding KZM kenmerkt zich als een beroepsopleiding waarin het integrale karakter van kust- en zeemanagement centraal staat. De uitdaging voor het werkveld is het vinden van een duurzame balans tussen de zee als bron van rust, leven en ruimte en de zee als motor van economische activiteiten, door de samenhang in de internationale beleidsketen (regelgeving en handhaving) en de versterking van de rol van direct betrokkenen en maatschappelijke organisaties. De opleiding beoogt hoger opgeleiden af te leveren die deze uitdaging aankunnen.

In 2011 heeft de opleiding twee majors ontworpen als vervanging van de oude major Kust- en Zeemanagement, die beide een deel van de vraag uit het werkveld zullen bedienen: Marine Policy, waar de nadruk ligt op de maatschappelijke en beleidsaspecten rond kust en zee, en Marine Biology, waar de nadruk ligt op de ecologische en biologische aspecten. Aan de opleiding is sinds 2008 het lectoraat Marine Ecosystem Management verbonden, sinds 2009 (ook) het lectoraat Marine Policy en sinds 2011 het lectoraat Duurzame visserij en Aquacultuur.

Doelstellingen

De doelstellingen van de opleiding zijn beoordeeld als **voldoende**.

De opleiding Kust- en Zeemanagement is een unieke opleiding in Nederland, met een eigen opleidingsprofiel. De visitatiecommissie is van mening dat het opleidingsprofiel praktijkgericht is uitgewerkt in rollen en bijbehorende beroepsproducten en in voldoende mate is afgestemd met het beroepenveld. In 2011 heeft de opleiding het opleidingsprofiel herzien – inmiddels in 2013 ook conform het format van Vereniging Hogescholen vastgesteld – en de oorspronkelijke drie hoofdcompetenties regisseur, projectmanager en bruggenbouwer aangevuld met een vierde hoofdcompetentie: onderzoeker. De visitatiecommissie is van oordeel dat de herziene hoofdcompetenties actueel zijn en aansluiten bij de actuele ontwikkelingen in het werkveld. Hierbij heeft de opleiding speciaal aandacht besteed aan het verwerken van de competentie ‘onderzoekend vermogen’ en internationale competenties in het beroepsprofiel. De visitatiecommissie vindt dat de competentiekaarten een voldoende nadere concretisering van de hoofdcompetenties weergeven in drie niveaus, met de bijbehorende beroepsproducten, kennis en vaardigheden. De opleiding laat duidelijk zien hoe zij het bachelorniveau borgt door de relaties te tonen tussen de KZM-hoofdcompetenties en de Dublin descriptor.

Onderwijsleeromgeving

De onderwijsleeromgeving is beoordeeld als **goed**.

De opleiding heeft met ingang van het studiejaar 2011 het onderwijsprogramma vernieuwd met de introductie van twee nieuwe majors: Marine Policy en Marine Biology. De visitatiecommissie constateert dat het nieuwe programma met de twee majors de studenten gelegenheid biedt om dieper op de materie in te gaan, terwijl het integrale karakter van de opleiding gewaarborgd blijft door de studenten in de hoofdfase gezamenlijk modules te laten volgen. Het programma biedt de studenten voldoende keuzeruimte bij de praktijkstages en de minoren. De visitatiecommissie is tevreden over de aandacht voor onderzoek in het nieuwe programma en de focus op internationalisering. De drie lectoren bestrijken het werkveld en brengen de beroepspraktijk in de opleiding. De commissie prijst de manier waarop de lectoraten bij het programma zijn betrokken en de samenhang versterken tussen onderwijs en onderzoek. De visitatiecommissie vindt dat het didactisch concept goed uitgewerkt is in de competentiekaarten en de modulebeschrijvingen. Het programma van de opleiding is evenwichtig opgebouwd, waarbij de complexiteit van de beroepsproducten en de zelfstandigheid van de student toeneemt in de loop van de studie. De studenten krijgen begeleiding in de studie conform de verwachtingen.

De visitatiecommissie heeft een enthousiast en betrokken team van docenten aangetroffen, met de juiste praktijkervaring en expertise wat betreft het werkveld. Docenten worden in de gelegenheid gesteld om hun vakbekwaamheid op niveau te houden. De docent-studentratio is met 1:20,5 goed te noemen. De studenten zijn tevreden over de deskundig-

heid, praktijkgerichtheid en de bereikbaarheid van de docenten.

Toetsing en gerealiseerd eindniveau

De toetsing en het gerealiseerde eindniveau is beoordeeld als **voldoende**.

De opleiding heeft de toetsing ingericht op het toetsen van de beheersing van de competenties. De beroepsproducten worden beoordeeld als groepsopdracht, daarnaast hanteert de opleiding diverse vormen van individuele toetsing zoals tentamens en practicumopdrachten. De visitatiecommissie ondersteunt de opleiding in het aanpassen van de beoordeling van groepsopdrachten, zodat de koppeling tussen de beoordelingscriteria en de leerdoelen en deelcompetenties zichtbaarder wordt, en de individuele bijdrage van de studenten aan het eindproduct beoordeeld kan worden. De visitatiecommissie is van mening dat de toetsen qua niveau en inhoud de leerdoelen weerspiegelen en dat de opleiding maatregelen op orde heeft om de kwaliteit te borgen. De modulebeschrijvingen en de studiereglementen bieden de studenten voldoende helderheid over de te verwachte toetsvormen.

De afstudeerwerken laten zien dat de studenten het bachelorniveau bereikt hebben, wel maakt de commissie aanbevelingen hieromtrent. De afgestudeerden hebben geen probleem een baan op hbo-niveau te vinden dan wel een master te volgen.

Aanbevelingen

Naast het vaststellen van deze positieve bevindingen, denkt de commissie dat de opleiding op een aantal punten de kwaliteit nog verder kan verhogen.

Zo geeft de visitatiecommissie de opleiding mee om de competentie 'onderzoek doen' specifiek te maken waardoor het een meer expliciete, specifieke plaats krijgt in het curriculum. Tevens suggereert de visitatiecommissie om een eenduidigere definiëring te hanteren van beroepsrollen en competenties en om het onderscheid tussen de verschillende rollen en competenties blijvend te bewaken.

De commissie constateert dat er nog ruimte is voor scherpere onderzoeksvragen en -opzetten in de afstudeerwerken waardoor tevens de relevantie van de onderzoeksvraag voor het werkveld beter uit de verf komt. Zij verwacht dat verdere professionalisering van docenten op onderzoeksmethodologie hieraan een bijdrage zal leveren.

Tevens adviseert de commissie om, vanwege het kleine team en de verschillende rollen die men daarin heeft, de 'kritische tegenstem' meer te organiseren. Zo kan de onafhankelijkheid van de examencommissie worden vergroot door een lid van buiten de opleiding aan te stellen.

De visitatiecommissie deelt van harte het inzicht van de opleiding dat het afstudeerproces te zwaar meetelt in de beoordeling en steunt de opleiding in het aanpassen van de weging voor het afstuderen.

De commissie geeft de opleiding in overweging om de studenten structureel feedback te geven op gemaakt werk. De visitatiecommissie adviseert de opleiding tevens om haar beleid 'meer aandacht voor de kleine kwaliteit' met kracht ter hand te nemen, waaronder de afstemming tussen de modules, de informatievoorziening aan de studenten en de organisatie van de studentenfeedback.

Alle standaarden van het NVAO-kader zijn positief beoordeeld (voldoende en goed) en op die grond geeft de visitatiecommissie een positief advies inzake accreditatie van de bacheloropleiding Kust- en Zeemanagement.

Namens de voltallige visitatiecommissie,

Utrecht, december 2013

drs. L.W.J.M. Janssen
Voorzitter

drs. C.J. de Monchy
Secretaris

Colofon

Instelling en opleiding

Hogeschool Van Hall Larenstein
Agora 1
Leeuwarden
Telefoon: 058 2846444
Status instelling: bekostigd
Resultaat instellingstoets kwaliteitszorg: aangevraagd

Opleiding: Kust- en Zeemanagement
Niveau: HBO Bachelor
Aantal studiepunten: 240 EC
Titel: Bachelor Kust- en Zeemanagement
Locatie: Leeuwarden
Variant: Voltijd
Croho-nummer: 39204
Kwantitatieve gegevens van de opleiding zijn weergegeven in bijlage 3.

Voor kwaliteit verantwoordelijke bestuurder:
Directeur [opleiding]: T. Huisman (directeur a.i.)
Contactpersoon met betrekking tot kwaliteit van de opleiding: B. Schulte, senior beleidsmedewerker
Contactgegevens: ben.schulte@wur.nl

Visitatiecommissie

De visitatiecommissie bestond uit:
drs. L.W.J.M. Janssen, voorzitter
ir. R.S. Kloosterman, vice-voorzitter
dr. I.A. Flaming, werkvelddeskundige
ir. T. van Heuvel, werkvelddeskundige
A.H.E.J. de Brouwer, student-lid
drs. C.J. de Monchy CMC CPF, secretaris

De commissie is vooraf voorgelegd aan de NVAO; de NVAO heeft ingestemd met de samenstelling.

De visitatie is uitgevoerd onder verantwoordelijkheid van
AeQui VBI
Vlindersingel 220
3544 VM Utrecht
(030) 87 820 87
www.AeQui.nl

Inleiding

Met ingang van 1 januari 2003 vormt Hogeschool Larenstein in Velp en Wageningen samen met het Van Hall Instituut in Leeuwarden de stichting Van Hall Larenstein. Vanaf 1 januari 2004 maakt de stichting deel uit van het Wageningen University & Research centre (WUR) als een van de kenniseenheden. Per 1 september 2011 fuseert het Van Hall Instituut (Leeuwarden) met de Internationale Agrarische Hogeschool Larenstein (Velp en Wageningen) tot Hogeschool Van Hall Larenstein. Per juni 2012 is besloten tot ontvlechting van WUR en VHL en in oktober 2012 is een zelfstandig College van Bestuur en Raad van Toezicht ingesteld. VHL wordt bekostigd als een hbo-instelling in het domein 'Landbouw en natuurlijke omgeving'. De instelling valt onder zeggenschap van het Ministerie van Economische Zaken.

Het instituut

Hogeschool Van Hall Larenstein (VHL) profileert zichzelf als de grootste 'groene' hogeschool van Nederland, met veertien verschillende hbo-opleidingen en diverse trainingen en cursussen binnen thema's als voeding, dier, milieu, water, groene leefomgeving en internationale handel. Daarnaast levert VHL ook enkele beroepsgerichte cursussen, masteropleidingen en post-hbo-opleidingen, en biedt zij nationaal en internationaal advies op de terreinen natuur en omgeving, de gezondheid van mens en dier, en verantwoord ondernemerschap. VHL kent drie vestigingen, te weten in Velp, Wageningen en Leeuwarden.

De hbo-bacheloropleiding Kust- en Zeemanagement wordt sinds 2001 aangeboden in een voltijdvariant op de locatie Leeuwarden. De opleiding vormt samen met de opleiding Diermanagement een cluster, dat aangestuurd wordt door een directeur en een adjunct-directeur. De beide opleidingen werken op veel punten nauw samen.

De opleiding

De opleiding Kust- en Zeemanagement (KZM) is een vierjarige Bachelorstudie (240 EC). In het werkveld van kust- en zeemanagement staat de balans tussen de zee als bron van rust, leven en ruimte en de zee als motor van economische activiteiten centraal. De uitdaging voor het werkveld is het vinden van een duurzame balans, door de samenhang in de internationale beleidsketen (regelgeving en handhaving) en de versterking van de rol van direct betrokkenen en maatschappelijke organisaties. Vanuit de overheden

worden vernieuwingen op het terrein van bestuur en beleid steeds vaker gezocht in interactieve beleids- en besluitvorming en in decentralisatie van overheidstaken. De opleiding beoogt hoger opgeleiden af te leveren die deze uitdaging aankunnen.

In 2011 zijn twee majors ontworpen als vervanging van de oude major Kust- en Zeemanagement, die beide een deel van de vraag uit het werkveld zullen bedienen: Marine Policy, waar de nadruk ligt op de maatschappelijke en beleidsaspecten rond kust en zee, en Marine Biology, waar de nadruk ligt op de ecologische en biologische aspecten.

Aan de opleiding is sinds 2008 het lectoraat Marine Ecosystem Management verbonden, sinds 2009 het lectoraat Marine Policy en sinds 2011 het lectoraat Duurzame Visserij en Aquacultuur.

De visitatie

VHL Kust- en Zeemanagement heeft aan AeQui VBI opdracht gegeven onderhavige visitatie uit te voeren. Hiertoe heeft AeQui in samenwerking met VHL KZM een onafhankelijke en ter zake kundige commissie samengesteld. Met vertegenwoordigers van de opleiding heeft een voorbereidend gesprek plaatsgevonden.

De visitatie heeft op 26 en 27 juni 2013 plaatsgevonden volgens het programma dat in bijlage 2 is weergegeven. De commissie heeft de beoordeling in onafhankelijkheid uitgevoerd; aan het einde van de visitatie is de opleiding in kennis gesteld van de bevindingen en conclusies van de commissie.

Deze rapportage is in concept toegestuurd aan de opleiding in augustus 2013, de reacties van de opleiding zijn verwerkt tot deze definitieve rapportage.

1. Beoogde eindkwalificaties

De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

Toelichting: De beoogde eindkwalificaties passen wat betreft niveau en oriëntatie (bachelor of master, hbo of wo) binnen het Nederlandse kwalificatieraamwerk. Ze sluiten bovendien aan bij de actuele eisen die in internationaal perspectief vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleiding.

De visitatiecommissie kwalificeert op grond van de gesprekken en de onderliggende documentatie de beoogde eindkwalificaties als **voldoende**. De opleiding Kust- en Zeemanagement is een unieke opleiding in Nederland met een eigen croho-nummer en een eigen opleidingsprofiel dat in 2011 is herzien en in 2013 vertaald in het format van de Vereniging Hogescholen. Het competentieprofiel is in voldoende mate afgestemd met het beroepenveld en de lectoraten. Het opleidingsprofiel onderscheidt vier beroepsrollen, die men hoofdcompetenties noemt: regisseur, projectmanager, bruggenbouwer en onderzoeker. De hoofdcompetenties zijn actueel, waarbij de opleiding speciaal aandacht heeft besteed aan het verwerken van de competentie ‘onderzoekend vermogen’ en internationale competenties in het beroepsprofiel. De aanbeveling is om de competentie ‘onderzoek doen’ dusdanig onderscheidend te formuleren zodat de competentie een heldere plaats in het curriculum kan krijgen.

De hoofdcompetenties zijn geconcretiseerd in drie niveaus, met de bijbehorende beroepsproducten, kennis en vaardigheden. De niveaus zijn voldoende geconcretiseerd, waarbij niveau 3 het niveau van een beginnend beroepsbeoefenaar weerspiegelt. Het bachelorniveau van de opleiding is geborgd door de relaties tussen de KZM-hoofdcompetenties en de Dublin descriptoren in een tabel nader uit te werken.

Afstemming beroepenveld

Bevindingen

Van Hall Larenstein is de enige hbo-instelling met een opleiding met het croho-nummer 39204. In 2002 heeft de opleiding in samenwerking met verschillende personen uit het relevante werkveld een eigen beroeps- en opleidingsprofiel opgesteld. In 2011 is het opleidingsprofiel in nauwe samenwerking met de lectoraten en vertegenwoordigers van het beroepenveld herzien, waarbij de oorspronkelijke drie beroepsrollen (of hoofdcompetenties zoals de opleiding het noemt) – regisseur, projectmanager en bruggenbouwer – werden aangevuld met een vierde: onderzoeker. In februari 2013 is het opleidingsprofiel aangepast aan de afspraken binnen de Vereniging Hogescholen over de actualisering van opleidingsprofielen en door de werkveldadviescommissie gevalideerd.

De werkveldadviescommissie (WAC) bestaat naast vertegenwoordigers van de drie lectoren uit zeven leden, die het relevante werkveld vertegenwoordigen:

- een vertegenwoordiger van het Ministerie van Economische Zaken
- een vertegenwoordiger van het Ministerie van Infrastructuur en Milieu

- een beleidsmedewerker van Marine Stewardship Council
- de directeur van Hydronamic, onderdeel van Royal Boskalis Westminster
- de directeur van Stichting De Noordzee
- een vertegenwoordiger van het Wetterskip Fryslân
- een vertegenwoordiger van de provincie Fryslân.

De opleiding bespreekt met de WAC (inter)nationale ontwikkelingen op de arbeidsmarkt en trends in de sector, mede in relatie tot het competentieprofiel en het onderwijsprogramma.

De leden van de WAC zijn op diverse manieren betrokken bij de opleiding: naast het adviseren over de inhoud van het curriculum, treden zij op als gastdocent en als spreker op symposia, beoordelen zij het veldwerk en zijn ze betrokken bij het afstuderen.

De leden van de WAC komen in principe twee à drie maal per jaar bij elkaar. Dat is echter alleen in 2012 niet gelukt. De leden van de WAC onderhouden daarnaast bilateraal contact met de opleidingsmanager.

De opleiding is nauw verbonden met drie lectoraten (Marine Policy, Marine Ecosystems Management, en Duurzame Visserij en Aquacultuur), die samen het hele beroepenveld van kust- en zeemanagement

bestrijken. De opleiding beschouwt de lectoraten als een belangrijke schakel naar het actuele beroepenveld en het onderzoek.

De opleiding heeft het voornemen vanaf 2013 regelmatig een alumni-onderzoek uit te voeren, waarbij de alumni van de afgelopen vier afstudeercohorten bevraagd gaan worden over de relevantie van de beroepscompetenties met betrekking tot hun huidige werkzaamheden. De opleiding verwacht dat de aanbevelingen van de alumni zullen bijdragen aan het actueel houden van het profiel en de aansluiting op de beroepspraktijk.

Overwegingen

De visitatiecommissie is van oordeel dat het opleidingsprofiel voldoende is geactualiseerd in 2011, dat het voldoende praktijkgericht is uitgewerkt en in voldoende mate is afgestemd met het beroepenveld. De werkveldadviescommissie met haar zeven externe leden laat een gedegen vertegenwoordiging van het werkveld zien.

De inzet van de lectoren bij de opleiding draagt eveneens bij aan de verankering van de beroepscompetenties in het beroepenveld.

Alles overziende is de visitatiecommissie tevreden over de afstemming met het beroepenveld, waarbij zij in haar oordeel rekening heeft gehouden met het aangekondigde beleid van de opleiding om regelmatig een alumni-onderzoek te doen.

Actueel

Bevindingen

De vernieuwing van de opleiding heeft geresulteerd in een herformulering van de missie tot: *Kust- en zeemanagers initiëren en bevorderen de integratie van onderzoek, management en gebruik van het kust- en zeegebied, samen met de verschillende regionale, nationale en internationale actoren.* De opleiding heeft deze missie in vier hoofdcompetenties (beroepsrollen) vertaald, aangeduid met de trefwoorden 'bruggenbouwer', 'projectmanager', 'regisseur' en 'onderzoeker'. De laatste hoofdcompetentie heeft de opleiding in 2011 toegevoegd bij de ontwikkeling van het nieuwe opleidingsprofiel.

De opleiding heeft praktijkgericht onderzoek een expliciete plaats gegeven in de eindkwalificaties van de opleiding: afgestudeerden moeten een kust- en zeeonderzoek zelfstandig kunnen opzetten, uitvoeren en rapporteren. De opleiding wil met deze expli-

citering van de competentie 'onderzoekend vermogen' laten zien dat zij een grote waarde toekent aan integraal onderzoek dat rekening houdt met de verschillende perspectieven en met verschillende actoren en gebruikers.

In beide majors is sprake van een verschillend type onderzoek: in de major Marine Biology gaat het vooral om natuurwetenschappelijk georiënteerd praktijkgericht onderzoek en in de major Marine Policy veeleer om sociaal-wetenschappelijk georiënteerd praktijkgericht onderzoek.

Internationale gerichtheid is een belangrijk onderdeel van de missie van VHL. Vanuit de inhoud en oriëntatie van de opleiding KZM speelt internationale gerichtheid een sleutelrol. Het kust- en zee werkveld wordt in toenemende mate bepaald door internationale invloeden en instanties. Het instrumentarium is bijvoorbeeld een nadere uitwerking van internationale verdragen en het internationale beleid is kaderstellend voor het nationale beleid. De opleiding acht het essentieel dat studenten kennis hebben van de internationale context, zich in de internationale aspecten van hun beroep bekwamen en beschikken over multiculturele sensitiviteit.

Overwegingen

De visitatiecommissie is van oordeel dat de herziene hoofdcompetenties actueel zijn en aansluiten bij de actuele ontwikkelingen in het werkveld. De aandacht voor praktijkgericht onderzoek en de aansluiting bij internationale ontwikkelingen zijn direct afgeleid van de missie van VHL en sluiten goed aan bij de verwante opleidingen.

De competentie 'onderzoek doen' heeft een expliciete plaats gekregen en dat waardeert de commissie. Echter, de competentie wordt door de opleiding wel heel erg ruim gedefinieerd. Onderzoek doen komt als competentie namelijk in alle modules van de opleiding terug. Daardoor krijgt de competentie een wat gekunstelde, niet specifieke plaats in het curriculum. De visitatiecommissie beveelt de opleiding aan om de competentie 'onderzoek doen' duidelijker af te bakenen zodat die beter gepositioneerd kan worden in bepaalde modules.

Concreet

Bevindingen

Alle competenties in het geactualiseerde opleidingsprofiel zijn uitgewerkt met bijbehorende rollen en

beroepsproducten, die de afgestudeerde zich gedurende de opleiding eigen maakt.

Per hoofdcompetentie heeft de opleiding een competentiekaart beschreven, met de kennis, vaardigheden en attitude die aan de competentie ten grondslag liggen. Daarbij onderscheidt de opleiding beheersingsindicatoren op drie niveaus:

- 1) het niveau 'basis/oriëntatie', dat de student aan het einde van de propedeuse bereikt
- 2) het niveau 'ervaren/verdieping', dat de student aan het einde van het tweede studiejaar bereikt
- 3) het niveau 'excellent/ontwikkeling', dat de student aan het einde van het vierde studiejaar bereikt.

De visitatiecommissie constateert dat de opmerking bij de vorige visitatie dat de beoogde regisseursfunctie voor een beginnend beroepsbeoefenaar erg ambitieus is, niet heeft geleid tot een aanpassing van de competenties. Wel heeft de opleiding tijdens de herijking van de modules het oefenen met de regisseursfunctie op de verschillende niveaus een plaats gegeven.

Overwegingen

De visitatiecommissie is van oordeel dat de competentiekaarten een voldoende nadere concretisering van de hoofdcompetenties weergeven. Het ambitieniveau van de competenties is toegesneden op het niveau van een beginnend beroepsbeoefenaar. Voor wat betreft de regisseursfunctie interpreteert de opleiding de beginnend beroepsbeoefenaar als iemand die onder supervisie in een regisseursrol zal starten.

De visitatiecommissie constateert dat de hoofdcompetenties geformuleerd zijn in termen van beroepsrollen. De visitatiecommissie vindt dit verwarrend en beveelt daarom aan om de beroepsrollen duidelijker te onderscheiden van de competenties.

Dublin descriptoren

Bevindingen

De opleiding gebruikt bij het beschrijven van de competenties de trefwoorden uit de Dublin descriptoren, zoals 'specialistische actuele kennis', 'oordeelen, mede gebaseerd op een afweging van relevante sociaal-maatschappelijke en ethische aspecten'. De kennis heeft betrekking op onder andere (inter)nationaal beleid en beleidsinstrumenten, bestuurlijke besluitvormingsprocessen en actuele systeem- en actorenkennis. De oordeelsvorming komt onder andere aan de orde bij het afwegen van de belangen van verschillende actoren die een rol spelen in een besluitvormingsproces en het beoordelen van de haalbaarheid van verschillende toekomstvisies.

De opleiding heeft in het opleidingsprofiel de relatie tussen de KZM-hoofdcompetenties en de Dublin descriptoren uitgewerkt in een tabel. Op de x-as staan de Dublin descriptoren met per Dublin descriptor een toelichting op de toepassing voor de opleiding KZM. Op de y-as staan de KZM-hoofdcompetenties, met per hoofdcompetentie een uitleg van de modules in de propedeuse en in de hoofd fase. In de cellen staat de relatie tussen de competenties en de Dublin descriptoren aangegeven als sterk of minder sterk.

Overwegingen

De visitatiecommissie is van oordeel dat de opleiding in het opleidingsprofiel duidelijk heeft aangegeven op welke inhoudelijke kennisgebieden en vaardigheden het curriculum gebouwd is. De tabel met de relatie tussen de hoofdcompetenties en de Dublin descriptoren overtuigt de visitatiecommissie dat het niveau van de Dublin descriptoren is gewaarborgd. Daarnaast heeft de opleiding in het opleidingsprofiel helder uitgelegd hoe het curriculum aansluit bij de hbo-standaarden zoals verwoord in 'Kwaliteit als opdracht' uit 2009.

2. Onderwijsleeromgeving

Het programma, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde eindkwalificaties te realiseren.

Toelichting: De inhoud en vormgeving van het programma stelt de toegelaten studenten in staat de beoogde eindkwalificaties te bereiken. De kwaliteit van het personeel en van de opleidingsspecifieke voorzieningen is daarbij essentieel. Programma, personeel en voorzieningen vormen een voor studenten samenhangende onderwijsleeromgeving.

De visitatiecommissie kwalificeert op grond van de gesprekken en de onderliggende documentatie de onderwijsleeromgeving als **goed**. Het vernieuwde onderwijsprogramma met de twee nieuwe majors Marine Policy en Marine Biology biedt een inhoudelijke verdieping aan, terwijl het integrale karakter van de opleiding gewaarborgd blijft door de studenten in de hoofdfase gezamenlijk modules te laten volgen. Het programma biedt de studenten voldoende keuzeruimte bij de praktijkstages en de minoren. Het programma is actueel dankzij de goede contacten met het werkveld. De uitwerking van het speerpunt 'internationalisering' is adequaat: zo is het gebruikte studiemateriaal internationaal en wordt een groot gedeelte van de modules in de hoofdfase in het Engels gegeven. Het programma besteedt ruime aandacht aan praktijkgericht onderzoek. De opleiding heeft het competentiegericht onderwijs als didactisch concept goed uitgewerkt in de opzet en vormgeving van het programma. Het programma van de opleiding is evenwichtig opgebouwd, waarbij de complexiteit van de beroepsproducten en de zelfstandigheid van de student toeneemt in de loop van de studie. De studenten krijgen begeleiding in de studie conform de verwachtingen.

Een aandachtspunt voor de opleiding is de 'kleine kwaliteit', zoals het op tijd beoordelen van toetsen en werkstukken, informatievoorziening aan de studenten en adequate roostering van lessen en tentamens. Tevens adviseert de commissie om, vanwege het kleine team en de meerdere rollen die eenieder daardoor heeft, de 'kritische tegenstem' structureel te organiseren.

De docenten vormen een enthousiast en betrokken team, met goede praktijkervaring en expertise wat betreft het werkveld. Zij kunnen de studenten vakbekwaam begeleiden. Docenten worden in de gelegenheid gesteld om hun vakbekwaamheid op niveau te houden. De aanbeveling is om de onderzoeksvaardigheden van docenten en vaardigheid in Geografische Informatie Systemen (GIS) verder te ontwikkelen. De docent-studentratio is met 1:20,5 goed te noemen. De studenten zijn tevreden over de deskundigheid, praktijkgerichtheid en de bereikbaarheid van de docenten.

Programma dekt de eindkwalificaties

Bevindingen

In 2011 is de opleiding gestart met twee nieuwe majors, Marine Policy en Marine Biology. Door de invoering van deze twee majors, in plaats van de 'oude', integrale major Kust- en Zeemanagement, worden er op dit moment twee programma's uitgevoerd: het oude programma dat gevolgd wordt door de derde- en vierdejaars studenten, en het nieuwe programma dat nu de eerste twee studiejaar omvat.

De opleiding heeft de hoofdcompetenties, rollen en beroepsproducten uitgewerkt in de modules van het curriculum. Per module staan in een moduleboek de leerdoelen, ingangseisen, werk- en toetsvormen, verplichte literatuur en het aantal studiepunten uitgewerkt.

In het eerste studiejaar komen alle aspecten die in de kustzone spelen in vijf inhoudelijke modules aan bod. Daarnaast volgen studenten drie algemene modules (Studie en toekomst, Onderzoekstechnieken, en Effectief adviseren), waarbij de context en de opdrachten zoveel mogelijk worden verbonden met de inhoud van KZM.

Vanaf het cohort 2011-2012, met de inrichting van de twee majors, kiezen de studenten na de oriëntatiestage in het tweede jaar voor de major Marine Biology of de major Marine Policy, die zich beide richten op een specifiek deel van het werkveld. Bij elke major horen acht verplichte modules, een projectstage en een afstudeeropdracht (zie bijlage 5 voor een overzicht van het programma).

Naast de major heeft een student KZM in het derde of vierde studiejaar keuzeruimte van 28 EC voor een minor of enkele keuzemodules. De interne minor

modules zijn bijvoorbeeld 'Methodology of coastal zone development', 'Interactive coastal policy development', 'Coastal project management' en 'Collaborative stakeholders management in the coastal zone'. De opleiding heeft een minor 'Building with nature' ontwikkeld in samenwerking met de Hanzehogeschool Groningen. KZM-studenten volgen civiel-technische vakken aan de Hanzehogeschool en de studenten van de Hanzehogeschool kunnen Kust- en Zeemanagementvakken volgen bij VHL. Samen met de Wageningen University is speciaal voor studenten KZM een doorstroom minor (Marine Living Resources) ontwikkeld, waarmee de studenten naadloos in de masteropleiding Aquaculture and Marine Resource Management bij de WUR kunnen instromen. Ook kan de student een minor kiezen van een andere hogeschool of universiteit in binnen- of buitenland kiezen. De visitatiecommissie constateert dat er veel aanbod is. Uiteindelijk kiezen vijf studenten per jaar voor een minor in het buitenland. De invulling van de keuzeruimte moet worden goedgekeurd door de examencommissie, tenzij de student binnen de hoofdfase kiest voor één of meer van de in de OER weergegeven standaard minor(module)s.

Het integrale karakter van het curriculum – volgens de WAC een sterk punt – wordt gehandhaafd door dezelfde hoofdcompetenties voor beide majors te hanteren, en daarnaast diverse onderwijsdelen in de hoofdfase gemeenschappelijk uit te voeren.

Het programma besteedt ruime aandacht aan praktijkgericht onderzoek. Studenten leren de theorie van onderzoek doen in modules 'Onderzoekstechnieken' en 'Research methodology'. In de modules van de hoofdfase maakt het doen van onderzoek deel uit van de projectopdrachten.

Met de invoering van het nieuwe curriculum met twee specifieke majors speelt de opleiding in op de wens – onder andere van alumni – naar inhoudelijke verdieping van het curriculum, zowel aan de beleidskant als in de ecologische inhoud.

De drie lectoren (in totaal 0,8 fte met 0,4 fte ondersteuning van een projectmedewerker) vervullen een belangrijke rol bij het binnenbrengen van de praktijk in het onderwijs. De lectoren initiëren praktijkprojecten die gekoppeld zijn aan het onderwijsprogramma, bieden stage- of afstudeerprojecten aan en betrekken studenten bij projecten. Tevens zijn de lectoren betrokken bij de ontwikkeling van onderwijsmodules, verzorgen zij masterclasses voor docenten en nemen zij actief deel aan de teambijeenkomsten.

Het CvB van VHL stimuleert de opleidingen om de internationale gerichtheid in hun programma uit te werken. De opleiding KZM heeft dit ingevuld door het vergroten van mogelijkheden voor studenten om internationale ervaring op te doen: ze kunnen deelnemen aan een veldweek in Wales, UK en een werkweek in Brussel en ze moeten een verplichte stage in het buitenland volgen. Ongeveer 75% van het curriculum is Engelstalig: er is Engelstalige (internationale) literatuur, en in diverse modules wordt onderwijs gegeven in het Engels. De opleiding heeft een docent Engels in het team, die niet alleen het vak Engels geeft, maar ook de docenten behulpzaam is bij het ontwikkelen van hun Engelstalige modules. In het kader van het Erasmusprogramma komen buitenlandse, met name Duitse, studenten onderdeel van het programma volgen.

Bij het vormgeven van de excursie naar Wales werkt de opleiding samen met docenten en studenten van het Pembrokeshire College en de University of Glamorgan, beide in Wales.

Overwegingen

De visitatiecommissie is van oordeel dat het nieuwe programma met de twee majors een goede inhoudelijke verdieping biedt in vergelijking met de oude major KZM. De major Marine Biology bevat relevante onderwerpen met een goede diepgang. De major Marine Policy gaat voldoende diep in op beleidsvorming, beleidsbeïnvloeding en procesmanagement. De visitatiecommissie constateert dat er in het oude programma weinig aandacht was voor het onderdeel GIS. In het nieuwe programma zijn GIS-vakken toegevoegd, daarbij geeft de visitatiecommissie het advies om de toepassing van GIS als link naar zee en als hulpmiddel om concepten in een gesprek concreet te maken, in de nieuwe vakken te ondersteunen.

De visitatiecommissie is tevreden over de aandacht voor onderzoek in het nieuwe programma en de focus op internationalisering. De visitatiecommissie is van oordeel dat drie lectoraten met in totaal 0,8 fte tot versnippering van aandacht leidt. De commissie ondersteunt de gedachte van VHL om de drie lectoraten te combineren tot één lectoraat.

Sinds de vorige visitatie heeft de opleiding meer aandacht besteed aan de juridische elementen in de modules. De visitatiecommissie ondersteunt het beleid van de opleiding om samen te werken met andere hogescholen en adviseert de samenwerking

met bijvoorbeeld Hogeschool Zeeland nader te concretiseren.

Alles overziende is de visitatiecommissie van oordeel dat het programma, zeker met de invoering van de twee majors, goed opleidt voor de eindkwalificaties van KZM.

Actueel

Bevindingen

De nieuwe majors hebben geleid tot een actualisering van de onderwijskwalificaties. Actuele maatschappelijke ontwikkelingen in het werkveld zijn bijvoorbeeld de realisatie van grote infrastructurele projecten (zoals de tweede Maasvlakte), onderzoek in en rond activiteiten in de Noordzee en Waddenzee (gaswinning) en bij actuele (inter)nationale ontwikkelingen op het gebied van zeebeleid (implementatie Europese Kaderrichtlijn Mariene Strategie). De studenten krijgen met de actualiteit te maken via excursies, deelname aan onderzoeksprojecten via de lectoraten, stagebezoeken en gastsprekers vanuit het werkveld.

De modulebeschrijvingen zijn verder geactualiseerd en de opleiding gebruikt actuele studiematerialen.

De visitatiecommissie constateert dat de alumni en de studenten de actualiteit van het programma herkennen.

Overwegingen

De visitatiecommissie is van oordeel dat de opleiding meer dan voldoende contacten onderhoudt met het werkveld om de actualiteit in het programma te incorporeren. De opleiding staat open voor de informatie vanuit het werkveld en de lectoraten, waardoor zij in staat is om het onderwijsmateriaal regelmatig te actualiseren. De visitatiecommissie beoordeelt de actualiteit als goed.

Didactisch concept

Bevindingen

De opleiding KZM is gericht op het verwerven van competenties. Realistische beroepstaken en cases uit de beroepspraktijk vormen de bouwstenen van het curriculum: in de modules worden kennis, vaardigheden en houdingsaspecten geïntegreerd om een taak die aan de beroepspraktijk ontleend is tot een goed resultaat te brengen. De omvang en complexi-

teit van de opdrachten en de zelfstudie van de student neemt toe naarmate de opleiding vordert.

In het onderwijsmodel hanteert de opleiding drie principes: het onderwijs is praktijk- en beroepsgericht, in ieder beroepsproduct worden meerdere competenties geoefend en de steeds zelfstandiger wordende student staat centraal.

KZM hanteert een mix aan werkvormen, zoals hoorcolleges, gastlezingen, veldwerk, excursies, en practica. Het didactisch concept is goed bekend bij de docenten.

Overwegingen

De visitatiecommissie vindt dat het didactisch concept goed uitgewerkt is in de competentiekaarten en de modulebeschrijvingen. De docenten herkennen het didactisch concept en laten zien dat zij er invulling aan geven. Het competentiegericht onderwijs is passend bij de doelstellingen van de opleiding. De visitatiecommissie beoordeelt de uitwerking van het didactisch concept daarmee als goed.

Samenhang

Bevindingen

Er zijn vier leerlijnen die de samenhang in het programma bevorderen, te weten: de integrale leerlijn, de vaardighedenleerlijn, de conceptuele leerlijn en de ervaringsreflectieleerlijn.

De integrale leerlijn vormt de kern, waarin de opleiding kenmerkende beroepsvraagstukken door middel van opdrachten op een projectmatige manier aanpakt. Ondersteuning biedt KZM vanuit de conceptuele leerlijn, die gevormd wordt door de aangeboden theorie.

Tot de vaardighedenleerlijn behoren specifieke beroepsvaardigheden, zoals het toepassen van GIS en SPSS, projectmanagementvaardigheden, sociale en communicatieve vaardigheden.

Tot slot is er de ervaringsreflectieleerlijn, die het primaire leerproces ondersteunt. Studenten krijgen vanaf het eerste jaar studieloopbaanbegeleiding (SLB). De opdrachten binnen SLB zijn er onder andere op gericht om te reflecteren op wat er geleerd is en op de leerdoelen voor de stages en het afstuderen.

De visualisatie van het nieuwe programma en de positionering van de lectoraten laten de samenhang tussen de majoren en het werkveld zien.

Overwegingen

De visitatiecommissie is van oordeel dat de samenhang in het programma goed is uitgewerkt en wordt herkend door docenten en studenten.

De drie lectoraten bestrijken het werkveld en brengen de praktijk vanuit het werkveld in de opleiding. De lectoren zijn bij het programma betrokken en versterken daarmee de samenhang tussen onderwijs en onderzoek. De nieuwe modulebeschrijvingen en de opbouw van het programma laten de samenhang goed zien.

Studeerbaarheid

Bevindingen

Een studiejaar is modulair en thematisch opgebouwd en bestaat uit vier perioden van elk negen lesweken. Per periode bedraagt de studielast van de modules twee keer 7 EC, met de 4 EC per jaar voor studieloopbaanbegeleiding.

Een struikelblok in de studievoortgang in de propedeuse blijkt de module 'Effectief adviseren' te zijn. De opleiding geeft aan dat deze module van studenten nauwgezette planning van het werk vereist, een vaardigheid die de opleiding belangrijk vindt voor de verdere voortgang van de studie.

Het biologisch georiënteerde vak 'Marine Diversity' blijkt eveneens een struikelvak, ook dit is naar oordeel van de opleiding een belangrijk vak om de gemotiveerde en geschikte studenten te selecteren.

De opleiding houdt een exitgesprek met tussentijdse uitvallers, dat betreft rond de 15% in het eerste jaar. Uit deze gesprekken geven de uitvallers meestal aan dat het om óf een verkeerde studiekeuze gaat óf omdat de opleiding als (te) moeilijk wordt ervaren.

De opleiding registreert de studieresultaten in een studievoortgangssysteem, waarmee elke student een overzicht heeft van de door hem behaalde toetsen. De opleiding organiseert eenmaal per periode een studievoortgangsoverleg (svo), een gesprek met de klassenvertegenwoordigers over de studievoortgang. De vragen en klachten worden teruggekoppeld aan het docententeam. Alle modules worden één keer per periode via het online evaluatie-instrument van VHL geëvalueerd.

De opleiding erkent dat het tijdig bekendmaken van de toetsresultaten een issue is, en heeft maatregelen ondernomen.

Overwegingen

De visitatiecommissie is van oordeel dat de indeling in semesters en de roostering van de stages de studielast redelijk verspreid over het studiejaar. Het percentage studiestakers is niet hoog in vergelijking met andere opleidingen. De visitatiecommissie adviseert de opleiding om haar beleid 'meer aandacht voor de kleine kwaliteit' met kracht ter hand te nemen, en daarbij de afstemming tussen de modules en de informatievoorziening aan de studenten mee te nemen.

Studiebegeleiding

Bevindingen

Alle studenten krijgen een eigen studieloopbaanbegeleider (SLB-er) toegewezen, met wie zij hun studievoortgang bespreken en van wie ze begeleiding krijgen bij SLB-opdrachten, zoals het opstellen van een persoonlijk ontwikkelingsplan, een stagewerkplan of het opstellen van een studieplanning voor de stage- en minorkeuze.

De SLB-activiteiten beslaan 16 EC. Hiervan zijn 9 voor het doen van bepaalde SLB-opdrachten, 1 EC voor het doen van een assessment aan het eind van het eerste jaar en 6 EC voor VIS (Vrij Invulbare Studiepunten)-opdrachten. Tijdens de VIS volgen studenten bijvoorbeeld bepaalde bijspijker cursussen, voeren school- of eigen projecten uit, wonen lezingen bij, of doen mee aan de medezeggenschap.

In geval van studievertraging als gevolg van bijzondere omstandigheden kunnen studenten terecht bij het studentendecanaat.

Bij het werken in projecten hebben de projectgroepen een tutor/begeleider, die hen ondersteunt bij het maken van dat product. Problemen in de groep, bijvoorbeeld door grote verschillen in bijdrage aan het project, kunnen met de tutor worden besproken maar meestal lossen de studenten het zelf op.

De opleiding heeft de begeleiding van studenten tijdens de stages en projectopdrachten uitgeschreven in een handleiding voor de studenten.

De studenten ondervinden geen problemen bij het vinden van een stageplaats, er zijn voldoende stageplaatsen dan wel afstudeerplaatsen beschikbaar. De begeleiding op afstand verloopt goed, via mail, Skype of telefoon. De begeleiders zijn goed bereikbaar en betrokken.

Overwegingen

De visitatiecommissie is van oordeel dat de opleiding de studiebegeleiding goed op orde heeft. Het studie-loopbaanprogramma is goed ontworpen en de instelling heeft een werkend decanaat ingericht. De inhoudelijke begeleiding van studenten bij het werken aan groepsopdrachten is op orde, de samenwerking in de groepsopdrachten wordt voldoende begeleid. De werkwijze voor het begeleiden van studenten bij stages en het afstuderen is uitgewerkt en voldoet aan de verwachtingen van de studenten. Wel brengt de visitatiecommissie onder de aandacht dat de competenties in de stagehandleiding en de minoren nauwelijks gekoppeld zijn aan de vernieuwde beroepsrollen en beroepsproducten en adviseert zij dit aan te pakken.

Instroom

Bevindingen

Aspirant-studenten met een havo- of vwo-diploma met het vak wiskunde zijn direct toelaatbaar voor de opleiding. Aspirant-studenten met een havo- of vwo-diploma die geen wiskunde in hun vakkenpakket hadden, moeten een deelcertificaat wiskunde hebben, of kunnen via de toelatingstoets wiskunde toelaatbaar worden. De zomercursus Wiskunde A die VHL aanbiedt, is bedoeld als service voor de voorbereiding op de toelatingstoetsen.

Aspirant-studenten met een mbo-diploma niveau 4 zijn toelaatbaar tot de opleiding KZM. Zij kunnen individuele vrijstellingen krijgen voor (gedeelten van) modules, door daartoe een schriftelijk verzoek in te dienen bij de examencommissie. Vrijstellingen zijn zeldzaam, omdat er geen direct verwante mbo-opleiding is. De studenten ondervinden geen specifieke problemen met de aansluiting van het KZM-programma op hun vooropleiding.

Er is een toelatingsbeleid voor aspirant-studenten van 21 jaar en ouder die niet voldoen aan de gestelde vooropleidingseisen. De zogenoemde 21⁺-toets wordt uitgevoerd door examinatoren die door de examencommissie zijn aangewezen. Er zijn nog geen studenten die van de regeling gebruik hebben gemaakt.

Overwegingen

De visitatiecommissie is van oordeel dat het programma goed aansluit bij de kwalificaties van de instromende studenten. De opleiding hanteert reële

instroomeisen in lijn met de eindkwalificaties. Indien een student niet aan de instroomeisen voldoet zijn er mogelijkheden om een toelatingstoets te doen. Tevens heeft de opleiding een adequaat beleid voor vrijstellingen.

Docenten

Bevindingen

De opleiding volgt het personeelsbeleid van VHL. Jaarlijks voert de leidinggevende een plannings- en beoordelingsgesprek met iedere medewerker. Tijdens het planningsgesprek wordt de invulling van het takenpakket besproken. In het beoordelingsgesprek bespreekt de leidinggevende met de medewerker wat de aandachtspunten zijn voor een bepaalde toekomstige periode en maakt hij concrete afspraken met de medewerker over resultaatgebieden, activiteiten en gedrag. Er wordt in samenwerking een persoonlijk ontwikkelplan (POP) opgesteld en de eventuele scholingsbehoefte wordt afgestemd. De medewerker wordt op de naleving van de afspraken beoordeeld.

Van de dertien docenten die bij KZM in vaste dienst zijn, hebben zeven docenten een master behaald, één een Associate Master en vijf docenten een bachelor. Drie docenten volgen een mastertraject en één docent is aan het promoveren. De drie lectoren zijn ook betrokken bij het ontwikkelen en uitvoeren van onderwijs voor de opleiding KZM. Van hen zijn er twee gepromoveerd.

Zes van de dertien docenten en één van de lectoren van KZM hebben hun didactische aantekening behaald en drie docenten zijn daarmee bezig. De overige docenten zullen deze cursus het volgende cursusjaar volgen.

De opleiding stelt docenten in de gelegenheid hun (internationale) deskundigheid te vergroten, door deelname aan een kenniskring, studiedagen, symposia en ook via de contacten met het werkveld (stagebegeleiding, afstudeerbegeleiding).

De studenten zijn volgens de Nationale Studenten Enquête (NSE) tevreden over de deskundigheid en betrokkenheid van de docenten.

De docent-studentratio is nu 1:20,5, uitgaande van 167 studenten in 2012 en 8,25 fte beschikbaar voor onderwijs. Tijdens de vorige visitatie was dat 1:25. Verder leiden de aanpassingen van het studieprogramma tot minder piekbelasting voor de docenten: doordat de oriënterende stage nu in een andere

periode valt dan de derdejaarsstage of minor, wordt de inzet van docenten efficiënter gespreid over het studiejaar.

Overwegingen

De visitatiecommissie is onder de indruk van het enthousiasme, de deskundigheid en de betrokkenheid van het team van de docenten. Het team zet zich met verve in om een succes te maken van de opleiding. De meeste docenten hebben recente werkervaring in het werkveld en allemaal onderhouden zij op diverse manieren (stages, afstudeerders, bedrijfsbezoeken) contacten met het werkveld, zodat zij in staat zijn om de praktijk in het onderwijs te brengen. De opleiding is hard op weg om te voldoen aan de prestatieafspraken over het percentage masters en gepromoveerden onder de docenten.

De visitatiecommissie is van oordeel dat met de vernieuwing van het curriculum, ook de docenten bijscholing kunnen gebruiken op het gebied van onderzoekstechnieken en GIS. De opleiding kan overwogen om expertise op het gebied van economie en recht ook te betrekken vanuit andere opleidingen bij VHL.

Faciliteiten

Bevindingen

Kust- en Zeemanagement deelt de lokalen en voorzieningen (o.a. Edunet/Blackboard/Progress) met andere opleidingen van VHL op de locatie Leeuwarden. Via zowel de toegang tot de WUR-bibliotheek

als de mediatheek hebben de docenten en studenten toegang tot een actueel aanbod van vakliteratuur, boeken, tijdschriften, en specifieke abonnementen zoals 'Visserijnieuws', 'VLIZ' en 'Science'. Tevens kunnen studenten via het VHL-netwerk aan de slag met opleidingsspecifieke casussen met software zoals ArcGIS.

Voor de practica van de module Mariene Biologie zijn laboratoriumfaciliteiten beschikbaar. Er is ook ruimte voor semi-permanente proefopstellingen in de klimaatkamers. De commissie heeft tijdens de visitatie een rondleiding gekregen en een practicum bijgewoond.

Het lectoraat Marine Ecosystem Management brengt mobiele onderzoeksfaciliteiten mee tijdens de velddagen op Texel. KZM maakt bovendien gebruik van de academische onderzoeksomgeving van de lectoraten.

Overwegingen

De visitatiecommissie is van oordeel dat de algemene opleidingsruimten in het gebouw aan Agora 1 te Leeuwarden goed toegesneden zijn op een breed scala aan onderwijsvormen waarin studenten niet alleen hoorcolleges krijgen, maar ook werkcolleges, in werkgroepen werken en toegang hebben tot een uitgebreide mediatheek. De visitatiecommissie is enthousiast over de faciliteiten voor praktijkonderwijs zoals de laboratoria, de klimaatkamers en de mobiele onderzoeksfaciliteiten.

3. Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en toont aan dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd.

Toelichting: Het gerealiseerde niveau blijkt uit de tussentijdse en afsluitende toetsen, de afstudeerwerken en de wijze waarop afgestudeerden in de praktijk of in een vervolgopleiding functioneren. De toetsen en de beoordeling zijn valide, betrouwbaar en voor studenten inzichtelijk.

De visitatiecommissie kwalificeert op grond van de gesprekken en de onderliggende documentatie de toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties als **voldoende**. De opleiding heeft de toetsing ingericht op het toetsen van de beheersing van de competenties. De visitatiecommissie is van mening dat de individuele toetsen en assessments qua niveau en inhoud de leerdoelen weerspiegelen en dat de opleiding maatregelen op orde heeft om de kwaliteit te verzekeren. De modulebeschrijvingen en de studiereglementen bieden de studenten voldoende helderheid over de te verwachte toetsvormen. Wel is de visitatiecommissie van oordeel dat het aanpassen van de beoordeling van groepsopdrachten belangrijk is om de individuele bijdrage van de studenten aan het eindproduct beter inzichtelijk te maken.

De afstudeerwerken laten zien dat de studenten het bachelorniveau bereiken hebben. De procedures voor het afstuderen en de begeleiding zijn uitgewerkt en voldoen in praktijk aan de verwachtingen. Wel constateert de commissie dat er nog ruimte is voor scherpere onderzoeksvragen en -opzetten in de afstudeerwerken. Zij verwacht dat verdere professionalisering van docenten op onderzoeksmethodologie hieraan een bijdrage zal leveren.

De afgestudeerden hebben geen probleem een baan op hbo-niveau te vinden.

Valide

Bevindingen

De opleiding heeft als beleid dat toetsen worden ontwikkeld door meerdere docenten, het zogenaamde 'vier-ogenprincipe'. De toets wordt ontworpen op basis van de competenties en beheersindicatoren zoals die vermeld staan in de modulebeschrijvingen.

De opleiding gebruikt een mix van toetsvormen:

- Individuele toetsing in de vorm van tentamens, verslagen, presentaties en practicumopdrachten.
- Groepsopdrachten in projecten krijgen een groepsbeoordeling, waarbij gebruik wordt gemaakt van een beoordelingsformulier.
- In het eerste jaar doen de studenten een assessment, waarin de opleiding het algemene competentieniveau van de student beoogt te toetsen. De studenten krijgen een dag de tijd om een artikel te schrijven waarin ze verschillende KZM-begrippen verwerken. De tweede dag leveren zij het product in, de derde dag volgt een beoordelingsgesprek met twee examinatoren.
- Tijdens de opleiding houdt de student de ontwikkeling van zijn competenties en studievoort-

gang bij door middel van een portfolio. Hij bespreekt dit gemiddeld één keer per periode met zijn studieloopbaanbegeleider. Een student krijgt SLB-punten voor de beschrijving van onderdelen van zijn of haar portfolio.

De opleiding stelt eisen aan de stageplaatsen en de leeractiviteiten die de student daar verricht. Deze zijn vermeld in de hiervoor ontwikkelde stage- en afstudeerdraiboeken.

De opleiding erkent dat de te toetsen competenties, deelcompetenties en leerdoelen nog niet systematisch zijn doorvertaald naar de beoordelingsformulieren voor werkstukken van studenten. De opleiding heeft voor één module zo'n beoordelingsformulier ontwikkeld en is bezig dit voor alle modules te implementeren.

Overwegingen

De visitatiecommissie heeft een steekproef van toetsen ingezien en is van mening dat het niveau en de inhoud van de toetsen goed aansluit bij de leerdoelen en beheersindicatoren van de modules. Het vier-ogenprincipe bij de toetsontwikkeling wordt toegepast en is geborgd. De opleiding gebruikt een goede mix van toetsvormen. De eisen aan stage- en afstudeerplaatsen zijn realistisch en helder vermeld in de stageboeken.

Alles overziende is de visitatiecommissie van oordeel dat de opleiding de validiteit van de toetsing goed gewaarborgd heeft. Hierbij heeft de visitatiecommissie meegewogen dat de opleiding doende is om de koppeling met de (deel)competenties en leerdoelen beter zichtbaar te maken in de beoordelingsformulieren voor opdrachten.

Betrouwbaar

Bevindingen

De opleiding beschikt over een examencommissie, bestaande uit vier docenten KZM, om de taken uit te voeren die haar bij of krachtens de wet of de regelingen van de hogeschool worden opgedragen. Daaronder vallen tenminste de in de wet genoemde taken, onder andere het borgen van de kwaliteit van de toetsen en examens, het verlenen van vrijstellingen, het aanwijzen van examinatoren en het opstellen en uitbrengen van een jaarverslag. De examencommissie heeft alle docenten aangesteld als examinator. De opleiding heeft geen aparte toetscommissie ingesteld, vanwege de overzichtelijke omvang van het docententeam.

De examencommissie komt minimaal één keer per onderwijsperiode bijeen voor een reguliere vergadering. De voorzitter en de secretaris vergaderen vaker om de lopende zaken af te handelen. De examencommissie heeft haar werkwijze beschreven in haar eigen huishoudelijk reglement. De doelstellingen en activiteiten voor de korte en lange termijn heeft zij geformuleerd in een ontwikkelingsagenda. Daarbij heeft de examencommissie haar voornemen verwoord om systematisch steekproeven te gaan nemen van gemaakte tentamens en beroepsproducten.

Om te controleren op plagiaat, onder andere bij de afstudeerscriptie en het assessment, maakt VHL gebruik van plagiaat software, Turnitin.

De examinatoren beoordelen de toetsen en beroepsproducten op basis van vooraf vastgestelde beoordelingscriteria. De groepsopdrachten worden beoordeeld met een groepsbeoordeling, tenzij de tutor aanleiding heeft tot individuele beoordeling, bijvoorbeeld bij grote verschillen van inzet. De opleiding is van mening dat het individueel beoordelen van studenten tijdens een groepsopdracht voor verbetering vatbaar is. De opleiding gaat deze individuele beoordeling zichtbaar maken op het beoordelingsformulier.

Overwegingen

Het visitatieteam vindt de werkwijze van de examencommissie tot nu toe vooral reactief. Zij doet wat zij moet doen, maar zaken als het actief toetsen van de kwaliteit van tentamens en beroepsproducten zijn nog niet ter hand genomen. De visitatiecommissie zou de examencommissie willen stimuleren om pro-actiever te zijn. Daarbij raadt zij de opleiding ook aan om een lid van buiten de opleiding in de examencommissie op te nemen, om de onafhankelijkheid van de examencommissie te vergroten.

De visitatiecommissie is het met de opleiding eens dat het belangrijk is de individuele bijdrage van studenten aan de groepsopdrachten duidelijker zichtbaar te maken.

Alles overziende is de visitatiecommissie van oordeel dat de toetsing voldoende betrouwbaar is ingericht, waarbij het voornemen van de opleiding om meer individuele opdrachten in de toetsing op te nemen, is meegewogen.

Studentbeeld

Bevindingen

De modulebeschrijvingen geven aan wat de leerdoelen zijn per module en hoe de toetsing geregeld is en wat de beoordelingscriteria zijn. De opleiding heeft als beleid om studenten inhoudelijke feedback te geven over (de beoordeling van) hun verslagen en beroepsproducten. Voor theoretentamens geldt, dat zij voor inzage een afspraak met een docent kunnen maken. Een kritiekpunt van de studenten is dat zij zelf actief om feedback moeten vragen, vooral bij de beoordeling van beroepsproducten.

Bij de doorstroom van de ene onderwijsfase naar de andere heeft de opleiding drempels ingebouwd van minimaal te behalen credits. De opleiding beoogt hiermee het niveau van de student te garanderen en ook te voorkomen dat een student een grote leerachterstand opbouwt tegen het einde van zijn studie. Zo kent de opleiding een bindend negatief studieadvies aan het einde van de propedeuse wanneer minder dan 40 EC zijn behaald. Eveneens bestaan er toelatingseisen voor de stage- en de afstudeerperiode (de propedeuse en respectievelijk 45 dan wel 105 EC's van de hoofdphase).

De studenten kunnen de modulebeschrijvingen, het OER en de studiehandleidingen vinden in de (elektronische) leeromgeving.

Overwegingen

De verschillende regels met betrekking tot fraude en bijzondere voorzieningen zijn in voldoende mate gecommuniceerd aan de studenten. De studenten hebben een voldoende duidelijk beeld van de inhoud en procedures met betrekking tot toetsing. Wat betreft de feedback aan de studenten beveelt de visitatiecommissie aan om de studenten structureel feedback te geven op gemaakt werk.

Gerealiseerd eindniveau

Bevindingen

De opleiding beoogt dat de student aan het eind van de opleiding alle hoofdcompetenties op niveau 3 beheerst. Tot en met het studiejaar 2013-2014 gaat het om de drie hoofdcompetenties zoals die door de opleiding gedefinieerd zijn: bruggenbouwer, regisseur en projectmanager. In de toekomst, als de twee majors ook in het afstuderen zichtbaar zullen zijn, wordt bij beide majors een vierde hoofdcompetentie toegevoegd: onderzoeker.

De afstudeerfase is gerelateerd aan een concrete onderzoeks- of managementopdracht uit de beroepspraktijk. De procedures, eisen en aanwijzingen voor de student zijn beschreven in het afstudeer-draaiboek (versie 11 juli 2011). Per hoofdcompetentie heeft de opleiding specifieke eisen geformuleerd voor de twee types afstudeeropdrachten. De studenten studeren af in duo's. Het afstudeerproces is opgedeeld in fasen, afgesloten met een beoordelingsmoment. De eerste fase betreft een voorlopige bepaling van het onderwerp en de betreffende competenties en wordt afgesloten met een 'groenlichtdocument'. Daarna krijgen de studenten twee docentbegeleiders toegewezen en schrijven ze een projectplan. Vervolgens werken zij het onderzoek verder uit en schrijven een onderzoeksverslag.

De afstudeeropdracht wordt beoordeeld op diepgang en complexiteit, de wijze waarop bekende kennis en gebruikte literatuur verwerkt zijn, initiatief van de student, zijn organisatorisch vermogen, zijn relatie met de opdrachtgever (intensiteit van de begeleiding) en zijn zelfstandigheid. De motivatie voor de becijfering wordt na afloop tijdens een evaluatiegesprek door de begeleiders aan de student(en) meegedeeld, waarbij de motivatie nader wordt toegelicht aan de hand van het ingevulde beoordelingsformulier.

Het mondelinge examen wordt afgenomen door de twee begeleidende docenten en een onafhankelijke docent – de opponent. De opponent wordt aan het einde van het afstudeerproces door de afstudeercoördinator aangewezen. De opponent en de beide begeleiders bepalen het cijfer voor het mondelinge examen. De externe praktijkbegeleider is aanwezig bij het mondelinge examen, maar is geen examinator.

Na de afstudeeropdracht krijgen de studenten een beoordeling, die bestaat uit drie hoofdonderdelen: wijze van totstandkoming (50%, dit betreft het hele proces van het opstellen van het plan van aanpak, het contact met de afstudeerbegeleiders tijdens de uitvoering en de wijze waarop de student omgaat met feedback), de schriftelijke rapportage/de scriptie (25%) en de mondelinge presentatie (25%).

De opleiding heeft het voornemen de rol van de opponent tijdens de afstudeerfase te versterken. Hij of zij krijgt een formele rol in de beoordeling van het verslag en ziet toe op de individuele beoordeling van de student, inclusief de beoordeling van de competenties. Tevens gaat de opleiding de afstudeerbeoordeling herzien, omdat de waardering van het procesdeel van 50% te groot wordt geacht. Het plan van aanpak krijgt een aparte beoordeling en telt voor 20% mee, het proces voor 30%.

Uit het alumnionderzoek van 2012 blijkt, dat 26% van de respondenten een masteropleiding volgt, 16% werkt bij een adviesbureau, 13% is zelfstandige, 9% werkt bij de overheid, 9% werkt bij een onderzoeksinstituut en 8% werkt in de civiele techniek. De overige 19% is verspreid over nog kleinere categorieën of heeft de vraag niet beantwoord. De alumni vervullen functies op hbo-niveau als projectmedewerker, projectingenieur, (beleids)adviseur of ondernemer.

De visitatiecommissie heeft een selectie van vijftien afstudeerwerken bestudeerd met de bijbehorende beoordelingsformulieren.

De visitatiecommissie constateert dat de bestudeerde afstudeerwerken het bachelor niveau laten zien wat betreft de structuur en inhoud van het rapport. Wat de commissie wel opvalt, is dat in de beoordeelde afstudeerwerken de vraag van de opdrachtgever in veel gevallen in beperkte mate wordt geanalyseerd of in een breder maatschappelijk kader wordt geplaatst. De studenten gaan als het ware direct aan de slag met de vraag van de opdrachtge-

ver, waardoor de relevantie van de onderzoeksvraag niet goed uit de verf komt.

Overwegingen

De visitatiecommissie heeft vastgesteld dat de studenten het bachelorniveau weten te bereiken. De commissie plaatst daarbij wel kanttekeningen.

Zo is zij van mening dat het herzien van de weging van de verschillende onderdelen van het afstuderen een evenwichtiger is.

Voorts is de commissie van mening dat er in de beginfase van het onderzoek meer aandacht besteed

mag worden aan het analyseren van de onderzoeksvraag.

De visitatiecommissie verwacht dat de kwaliteit van het onderzoek in de afstudeerwerken zal verbeteren door het realiseren van de onderwijsvernieuwing in de twee majors.

De visitatiecommissie heeft waardering voor de arbeidsmarktpositie die de alumni bereiken.

Alles overziende is de visitatiecommissie van oordeel dat het gerealiseerde niveau de eindkwalificaties in voldoende mate weerspiegelt.

Bijlagen

Bijlage 1 Visitatiecommissie

Deze notitie is volgens het NVAO-format opgesteld.

Overzicht panelleden en secretaris

Naam (inclusief titulatuur)	Rol (voorzitter/lid/student- lid/secretaris)	Domeindeskundige (ja/nee)
Drs. L.W.J.M. Janssen	voorzitter	nee
Ir. R.S. Kloosterman	vice-voorzitter	nee
Dr. I.A. Flameling	lid	ja
Drs. T. van Heuvel	lid	ja
A.H.E.J. de Brouwer BSc	student-lid	nee

III Secretaris/Coördinator

Drs. C. de Monchy	secretaris	Nov 2010
-------------------	------------	----------

IV Korte functiebeschrijvingen panelleden

1	Lisa Janssen is opleidingsmanager van Schouten & Nelissen University
2	René Kloosterman is directeur van evaluatiebureau AeQui
3	Inez Flameling is maritiem bioloog en o.a. directeur van Oceanus Instituut
4	Tjark van Heuvel is hogeschooldocent bij HZ en HvA, en was adviseur bij Rijkswaterstaat
5	Anne de Brouwer behaalde haar bachelor Taal- en cultuurstudies in 2012 aan de UU en volgt momenteel de masteropleiding Organisatie, verandering en management

V Overzicht deskundigheden binnen panel¹

Deskundigheid	De deskundigheid blijkt uit:
a. deskundigheid ten aanzien van de ontwikkelingen in het vakgebied	Mevrouw Flameling is redacteur van diverse vakbladen en universitair docent Ecologie en Marine Biology De heer van Heuvel is docent en als zodanig betrokken bij de onderzoeksgroep Building With Nature van de Delta Academy.
b. internationale deskundigheid	Mevrouw Flameling is directeur/eigenaar van het Oceanus Instituut, gespecialiseerd in internationale studiereizen. Verder doceert zij aan het UCR, waar circa de helft van de populatie internationaal is. De heer van Heuvel begeleidt uitwisselingsprojecten met internationale hogescholen, zowel bij de HvA als de Delta Academy.
c. werkvelddeskundigheid in het voor de opleiding relevante beroepenveld	Mevrouw Flameling werkte voor Rijkswaterstaat. Verder is ze directeur/eigenaar van Oceanus. De heer van Heuvel was tot voor kort adviseur waterkeringen Noord-Holland bij RWS.
d. ervaring met het geven en ontwikkelen van onderwijs op het desbetreffende opleidingsniveau en deskundigheid ten aanzien van de door de op-	Mevrouw Flameling organiseert internationale cursussen en workshops voor marine biologen. Voorts is zij universitair docent bij het UCR. De heer van Heuvel is hogeschooldocent bij de HvA en HZ.

¹ N.B. De secretaris is GEEN panellid

leiding gehanteerde onderwijs- vorm(en) ²	Mevrouw Janssen is opleidingsmanager bij Schouten en Nelissen University en verantwoordelijk voor ontwikkeling van hbo-masteropleidingen.
e. visitatie- of auditdeskundigheid	Mevrouw Janssen is benoemd als voorzitter van visitaties bij AeQui, en heeft ook diverse visitaties meegemaakt als beoordeelde. De heer Kloosterman heeft vele visitaties voorgezeten.
f. studentgebonden deskundigheid	Mevrouw de Brouwer studeerde Taal- en cultuurstudies aan de UU, tevens was zij voorzitter van de studievereniging 'Alias'. Sinds september 2012 volgt ze de masteropleiding Organisaties, verandering en management.

² Hieronder worden bijvoorbeeld verstaan afstandsonderwijs, werkplekgerelateerd onderwijs, flexibel onderwijs, competentiegericht onderwijs of onderwijs voor excellente studenten.

Bijlage 2 Programma visitatie

Dag 1	Verkenning: woensdag 26 juni 2013
12.30 – 14.00	<i>Aankomst commissie Werklunch en intern overleg</i>
14.00 – 14.30	Management <i>Kennismaking, doel en programma visitatie Tjalling Huisman (directeur a.i.) Angelique Kuiper (opleidingscoördinator + lid opleidingsdirectie a.i.)</i>
14.30 – 15.30	Etalagemoment <i>Het profileren van de opleiding Practicum, met ing. Tjibbe Stelwagen, drs. Patrick Bron en studenten. Lectorenprofilering, met lectoren dr. Paddy Walker, dr. ir. Martin Baptist en ing. Marlous Heemstra. Presentatie competentiekaarten door drs. Marije Busstra.</i>
15.30 – 16.00	Inlooppreekuur <i>Mogelijkheid voor studenten en medewerkers voor gedachtewisseling met commissie, tevens bestudering van documenten.</i>
16.00 – 16.30	Examencommissie <i>Toetsing en beoordeling, bereikte eindniveau ing. Peter Smit (voorzitter), ing. Marlous Heemstra (secretaris), drs. Patrick Bron en drs. Peter Hofman</i>
16.30 – 17.30	Werkveldcommissie <i>Aansluiting van opleiding op werkveld, toetsing en afstuderen drs. Klaas Arie Beks (voorzitter WAC) en werkzaam bij provincie Fryslân; Natalie Stijns MSc, werkzaam bij Marine Stewardship Council; mr. Ton IJlstra, werkzaam bij Directie Regio en Ruimtelijke Economie, ministerie EL&I; dr. ir. Martin Baptist, werkzaam bij IMARES; Paul van der Heijden MBA, werkzaam bij Mature development, (voorheen lid WAC, nu werkveldrelatie).</i>
17.30 – 18.00	Terugkoppeling van eerste bevindingen, bepalen aandachtspunten voor dag 2.
Dag 2	Verdieping: donderdag 27 juni 2013
09.30 – 10.00	Aankomst commissie
10.00 – 11.30	Docenten (inclusief afstudeerbegeleiders) <i>Doelen van de opleiding, programma, toetsing, eindniveau, kwaliteit docenten drs. Peter Hofman, drs. Gerrit Karssenbergh, ing. Peter Smit, drs. Evelien Jager, drs. Patrick Bron, Francois Perreau BA, drs. Marije Busstra, drs. Harry Niehof, ing. Tjibbe Stelwagen.</i>

- 11.30 – 12.00 **Intern commissieoverleg**
- 12.00 – 13.00 **Studenten voltijd** (inclusief afvaardiging opleidingscommissie)
Programma, toetsing, kwaliteit docenten, studiebegeleiding
 Jaar 1: Fleur Holtrop (OC), Roy Besselink (Medusa), Tsjippie Visser.
 Jaar 2: Katrin Schiffer, Sanne Kaspers, Sietze Roorda van Eijsinga (Osiris).
 Jaar 3: Martine Venneman en Jetze van Zwol (Medusa).
- 13.00 – 14.00 **Lunch en documentenbeoordeling**
- 14.00 – 15.00 **Vierdejaars**
Gerealiseerd eindniveau, afstudeerbegeleiding, geheel programma
 Miriam Vorenhout (OC en Greenteam), Jimmy van Rijn (OC), Albert Jan van der Wal,
 Thomas van Booma, Dianne van der Craats (OC) en Bibi Brongers.
- 15.00 – 16.00 **Alumni**
Aansluiting van opleiding op werkveld, toetsing en afstuderen
 ing. Susanne Kuhn (IMARES), ing. Ruben de Vries (Tijhuis ingenieurs), ing. Joost Boerboom, (masterstudie), Jeroen Deurloo (Waddenacademie), ing. Bart Schuitema(Tocardo).
- 16.00 – 17.00 **Aanvullend onderzoek, formuleren conclusies**
- 17.00 – 17.30 **Terugkoppeling resultaten, afsluiting van de visitatie**

Bijlage 3 Kwantitatieve gegevens

Kwantitatieve gegevens over de opleiding

1. In-, door- en uitstroomgegevens van - zo mogelijk - de laatste 6 cohorten

Instroom (aantal)	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Instroom in jaar 1	35	30	35	48	44	52	54
Uitval							
Uitval in jaar 1	7	5	9	4	14	8	5
Uitval % in jaar 1	20%	17%	26%	8%	32%	15%	9%
Herinschrijvers	28	25	26	44	30	44	49
Uitval hoofdfase	4	4	3	13	5	2	0
Rendement							
Diploma behaald binnen 5 jaar	16	16	13				
Rendement %	57%	64%	50%				
Totaal diploma behaald	19	18	13				
Nog zittend	5	3	10	31	25	42	49

2. Gerealiseerde docent-studentratio

	aantal		fte
Docenten (aantal + fte)*	13		11**
Opleidingsniveau docenten	bachelor	master	PhD
Aantal	6	7	
Percentage	46%	54%	

docent-studentratio	1 fte op 20,5 studenten
---------------------	-------------------------

3. Gemiddeld aantal contacturen per fase van de studie (een fase kan bijvoorbeeld aangegeven worden in reguliere studiejaren, de stage en de afstudeerperiode).

	1 ^e jaar	2 ^e jaar	3 ^e jaar	4 ^e jaar
Contacturen (aantal)	22	24***	22***	nvt ***

* Situatie per 1 maart 2013. Aan de opleiding zijn drie lectoren voor tezamen 0,8 fte verbonden, waarvan twee beschikken over een PhD en één over een mastergraad. De opleiding maakt deel uit van een cluster van twee opleidingen, die samen een directeur en een adjunct-directeur hebben. De opleiding heeft een vacature voor de functie van een docent voor 0,8 fte.

** De genoemde aanstellingsomvang wordt voor een deel ingevuld met docenttaken bij andere opleidingen (circa 1600 uur uitleen). De opleiding zet tevens docenten van andere opleiding in (circa 1734 uur inleen).

*** Dit betreft het aantal contacturen exclusief de stage- en afstudeerperiode.

Bijlage 4 Eindkwalificaties

Competentiekaarten opleiding Kust- en Zeemanagement

1. Het overbruggen van tegenstellingen van verschillende partijen bij een gezamenlijk aan te pakken probleem, wens of beleidspunt in de kustzone				
Beschrijving	De afgestudeerde is in staat om het proces dat moet leiden tot veranderingen, gewenst of noodzakelijk geacht door één of meerdere actoren, in gang te zetten en te begeleiden, zodat de inhoudelijke doelen en acceptatie daarvan door de betrokken actoren bereikt worden.			
Rollen	Procesbegeleider, manager, onderhandelaar, stimulator, lobbyist, politicus			
Beroepsproducten	Actorenanalyse, procesarchitectuur, procesevaluatie, participatie-analyse en -evaluatie			
Beheersingsindicatoren per niveau		Kennis/vaardigheden/attitudes		
Niveau 1: Basis/Oriëntatie <ul style="list-style-type: none"> ▪ Doelen en achtergronden van actoren herkennen ▪ Verschillende fasen van veranderingsprocessen onderscheiden ▪ Het onderhouden van contacten 		Kennis <ul style="list-style-type: none"> ▪ groepsprocessen ▪ interactieve planvorming ▪ toekomstvisie ▪ culturele achtergrond ▪ veranderingsmanagement ▪ beïnvloedingsstrategie ▪ conflict hanteren ▪ besluitvormingsprocessen ▪ actuele systeem en actoren kennis ▪ sociale en economische verbanden en interacties 	Vaardigheden <ul style="list-style-type: none"> ▪ communicatie ▪ creëren van draagvlak ▪ afstemming doelgroep ▪ gedragsbeïnvloeding ▪ coördineren ▪ stimuleren ▪ onderhandelen ▪ conflicthantering, omgaan met weerstand ▪ procesbegeleiding ▪ argumenteren 	Attitudes <ul style="list-style-type: none"> ▪ stressbestendig ▪ teamplayer ▪ brede interesse ▪ initiatiefrijk ▪ luisterend ▪ gevoeligheid voor bestuurlijke verhoudingen ▪ strategisch inzicht ▪ inlevingsvermogen ▪ doorzetter ▪ betrouwbaar en rechtvaardig
Niveau 2: Ervaren/Verdieping <ul style="list-style-type: none"> ▪ Omgaan met verschillende organisatie- en overlegstructuren met betrekking tot de diverse actoren ▪ De ecologische en sociaal- economische consequenties van voorstellen analyseren ▪ Het onderhandelen met alle betrokkenen ▪ Identificeren en evalueren van normen, waarden en opvattingen 				
Niveau 3: Excellent/Ontwikkeling <ul style="list-style-type: none"> ▪ Is in staat een (door één of meerdere actoren) in gang gezet veranderingsproces te begeleiden op een dusdanige manier dat de inhoudelijke 				

doelen en de acceptatie daarvan door de betrokken actoren worden bereikt.			
---	--	--	--

2. Het leiding geven aan of participeren in (internationale) projecten op het vakgebied van kust- en zeemanagement			
Beschrijving	De afgestudeerde is in staat om (internationale) projecten op te zetten en van begin tot eind te voorzien, eraan deel te nemen en te beheersen. Hij draagt zorg voor een efficiënt gebruik van wetenschappelijke, onderzoeksmatige, technische, juridische en financiële middelen en voor een efficiënte en doelmatige samenwerking tussen de betrokkenen.		
Rollen	Projectmanager, procesmanager, stimulator, acquisiteur, ondernemer		
Beroepsproducten	Plan van aanpak, tussenrapportage, stakeholderanalyse, projectrapport, strategisch plan, ondernemingsplan, strategisch marketingplan, organisatie symposium, actieplan, risicoanalyse evaluatie		
Beheersingsindicatoren per niveau		Kennis/vaardigheden/attitudes	
Niveau 1: Basis/Oriëntatie <ul style="list-style-type: none"> ▪ Theoretische basiskennis projectmanagement ▪ Een eenvoudig project/proces opzetten en uitvoeren ▪ Uitvoeren van een stakeholdersanalyse (benoemen en belang aangeven) ▪ Reflecteren op eigen functioneren binnen de projectgroep ▪ In plan van aanpak stappen benoemen, die nodig zijn bij opzetten en uitvoeren van een project/proces ▪ Organisatie symposium 	Kennis <ul style="list-style-type: none"> ▪ projectmanagement ▪ procesmanagement ▪ financieel management ▪ actuele systeem en actoren kennis 	Vaardigheden <ul style="list-style-type: none"> ▪ projectmanagement software gebruiken ▪ plannen ▪ communicatieve vaardigheden ▪ leiding geven; feedback geven ▪ reflecteren op eigen functioneren, ▪ gestructureerd besluiten nemen en consequenties ervan schatten 	Attitudes <ul style="list-style-type: none"> ▪ taak-, resultaat- en opdrachtgevergericht ▪ teamgerichtheid; ▪ initiatiefrijk ▪ tact en flexibiliteit; ▪ inlevingsvermogen; ▪ overtuigingskracht ▪ commercieel zakelijk
Niveau 2: Ervaren/Verdieping <ul style="list-style-type: none"> ▪ Verbreding theoretische kennis projectmanagement ▪ Een project/proces opzetten en uitvoeren ▪ Benaderen van stakeholders voor informatie ▪ Bijdragen aan een professionele samenwerking in de projectgroep ▪ Maken plan van aanpak van een project. 			

Niveau 3: Excellent/Ontwikkeling <ul style="list-style-type: none"> ▪ Verbreding theoretische kennis projectmanagement ▪ Een complex (zowel inhoud als organisatie) project op gebied van de major zelfstandig uitvoeren ▪ Betrekken van stakeholders bij een project (bepalen beïnvloedingsstrategie). ▪ Verantwoordelijkheid dragen voor een professionele samenwerking in de (internationale) projectgroep 						
3. Het voeren van de regie bij de uitvoering van de interactieve beleidsontwikkeling en besluitvorming binnen projecten in de kustzone						
Beschrijving	De afgestudeerde vertaalt beleid naar de (on)mogelijkheden voor concrete activiteiten, en koppelt concrete plannen aan economische en juridische beleidsinstrumenten. Andersom zoekt hij ook naar mogelijkheden binnen het beleid om de doelen van actoren te bereiken.					
Rollen	Stimulator, adviseur, lobbyist, actievoerder, politicus, beleidsmedewerker, voorlichter, onderzoeker, ontwerper/projectontwikkelaar					
Beroepsproducten	Beleidsnotitie, natuurwetenschappelijk effectrapport, adviesrapport, managementnotitie met economische argumentatie, intakegesprek, presentatie als begin bod, samenvatting voor management voor onderhandelingen, notulen, actieplan NGO					
Beheersingsindicatoren per niveau		Kennis/vaardigheden/attitudes				
Niveau 1: Basis/Oriëntatie <ul style="list-style-type: none"> ▪ Inventariseren en analyseren huidig beleid en beleidsinstrumenten t.a.v. de kustzone en het gebruik ▪ Inventariseren en analyseren van variabelen die van invloed zijn op het beleid van de kustzone) Beide onder gestructureerde begeleiding	Kennis <ul style="list-style-type: none"> ▪ systeemkennis en kennis van actoren ▪ nationaal en internationaal beleid en beleidsin- 	Vaardigheden <ul style="list-style-type: none"> ▪ onderzoeksvaardigheden ▪ communicatie modellen te interpreteren die waarde van natuur ver- 	Attitudes <ul style="list-style-type: none"> ▪ besluitvaardig ▪ zorgvuldigheid ▪ creatief ▪ zelfreflectie 			

Niveau 2: Ervaren/Verdieping <ul style="list-style-type: none"> ▪ Selecteren beleidsinstrumentenmix om doelen te bereiken ▪ Vertalen van (internationale) beleid(instrumenten) om activiteiten in de kustzone duurzaam mogelijk te maken ▪ Kan mogelijkheden analyseren binnen het beleid om de doelen van actoren te bereiken 	<ul style="list-style-type: none"> strumenten (ruimtelijke planning) ▪ economie ▪ bestuurlijke besluitvormingsprocessen ▪ actuele systeem en actoren kennis 	<ul style="list-style-type: none"> gelijken met economische waarde ▪ beleidsanalyse ▪ de waarde van activiteiten in de kuststreken schatten ▪ normen en waarden en opvattingen identificeren en evalueren 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zelfsturing ▪ kritisch ▪ inlevingsvermogen
Niveau 3: Excellent/Ontwikkeling <ul style="list-style-type: none"> ▪ Afwegen van natuurlijke en economische waarden ▪ Toekomstscenario's schetsen t.b.v. projecten in de kustzone ▪ Ontwikkelen nieuwe beleidsstrategieën t.b.v. duurzame kustontwikkeling ▪ Ontwikkelen van implementatieplan 			

4. Het opzetten, uitvoeren en rapporteren van kust- en zeeonderzoek	
Beschrijving	De afgestudeerde is in staat volgens systematische, gestructureerde methoden onderzoek te verrichten, te rapporteren en hierop te reflecteren. Daartoe bezit hij een ruime kennis aangaande het functioneren van de verschillende systemen, processen en onderzoekstechnieken.
Rollen	Integrale onderzoeker
Beroepsproducten	Onderzoeksvoorstel, onderzoeksrapport, evaluatierapport, gebiedsinventarisatie, database, GIS-kaart aanvullen
Beheersingsindicatoren per niveau	Kennis/vaardigheden/attitudes

<p>Niveau 1: Basis/Oriëntatie</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Een probleemstelling, een hoofdvraag en een doelstelling formuleren uit een situatieschets ▪ Volgens protocol een eenvoudig onderzoek uitvoeren 	<p>Kennis</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ biochemie ▪ marien ecologische systemen en processen ▪ soortenkennis ▪ antropogene invloeden ▪ G(eografisch) I(nformatie) S(ysteem) ▪ wetenschappelijke methode ▪ procedures en protocollen ▪ statistische technieken ▪ analytische en diagnostische onderzoeksvaardigheden ▪ stakeholdersanalyse ▪ sociaal economisch onderzoek ▪ beleidsonderzoek ▪ SWOT-analyse 	<p>Vaardigheden</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ lab- en veldvaardigheden ▪ SAS ▪ logisch denken ▪ rapporteren van onderzoeksresultaten ▪ verzamelen, selecteren en documenteren van gegevens ▪ zelfsturing m.b.v. oriëntatie planning procesbewaking en toetsing ▪ accuraat ▪ interviewen ▪ enquêteren 	<p>Attitudes</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ overlevingsdrang ▪ teamgericht ▪ nieuwsgierig ▪ probleemgericht ▪ creatief ▪ flexibel ▪ gedreven Innovatief ▪ kritisch ▪ zorgvuldig ▪ onafhankelijkheid ▪ luisterend
<p>Niveau 2: Ervaren/Verdieping</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Opstellen van een onderzoeksvoorstel ▪ Beoordelen van door anderen uitgevoerd onderzoek op basis van rapporten of artikelen op hun methodologische kwaliteit ▪ Kritisch staan t.o.v. geboden gevonden feitenmateriaal – eigen mening vormen etc. ▪ Wetenschappelijk rapporteren van resultaten en gegevens ▪ Presentatie en analyse van ruimtelijke data 			
<p>Niveau 3: Excellent/Ontwikkeling</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Zelfstandig een onderzoek opzetten en uitvoeren volgens een methodologisch verantwoorde methode (betrouwbaar en valide) ▪ Voor de eigen mening verantwoording afleggen en hierop reflecteren ▪ Kritisch ten opzichte van gevolgde methode en waarden van eigen eindproduct 			

Bijlage 5 Programmaoverzicht

Jaar		1 ^e semester		2 ^e semester	
		Periode 1 ³	Periode 2	Periode 3	Periode 4
1	Gezamenlijk	Zee als bron van leven	Economie van Kust en zee	Marine Diversity	Onderzoekstechnieken
		Studie en toekomst	Mens en zee	Effectief adviseren	Marine Policy
	Studieloopbaanactiviteiten + Assessment (4 ec)				
2	Marine Biology	Oriënterende stage (28 ec)		Research methodology	Marine Ecosystems
	Gezamenlijk			Balancing People, Planet and Profit	Spatial Planning +GIS
	Marine Policy			International Policy Research	Proces Management
	Studieloopbaanactiviteiten + VIS (4 ec)				
3	Marine Biology	Marine research	Advanced bio-GIS	Projectstage of minor (keuzemodules) (28 ec)	
	Gezamenlijk	Stress effects on coast and sea	Integrated Coastal Zone Management		
	Marine Policy	Overbruggen	Coastal & Marine Spatial Planning		
	Studieloopbaanactiviteiten + VIS (4 ec)				
4	Projectstage of minor (keuzemodules) (28 ec)			Afstudeeropdracht (28 ec)	
	Studieloopbaanactiviteiten + VIS (4 ec)				

³ In de tabel is elke lesperiode 14 ec en elke module 7 ec tenzij anders aangegeven.

Bijlage 6 Bestudeerde documenten

A: In het bijlagenrapport bij de Kritische Reflectie

- 1. Competentiekaarten opleiding Kust- en Zeemanagement
- 2. Schematisch inhoudelijk programmaoverzicht
- 3. Overzicht van het ingezette personeel
- 4. Overzicht stageadressen 2009-2013
- 5. Overzicht bilaterale afspraken
- 6. Overzichtslijst van de afstudeerwerkstukken
- 7. Overzicht van de contacten met het werkveld per module
- 8. Overzicht van toetsvormen (individueel of per groep) per module
- 9. Overzicht van door KZM-studenten gevolgde minors
- 10. Concept lectorenplan KZM
- 11. Kwantitatieve gegevens hbo-bacheloropleiding Kust- en Zeemanagement
- 12. Opleidingsprofiel Kust- en Zeemanagement 2013

B: Op bijgeleverde USB-stick (en op aanvraag in hard copy te verstrekken):

- 1. Competentiematrix
- 2. Analyse alumni in het werkveld, december 2012
- 3. Samenstelling Werkveldadviescommissie
- 4. Onderwijs examenregeling 2012-2013
- 5. Studiegids 2012-2013
- 6. Draaiboek Oriëntatiestage 2012-2013
- 7. Draaiboek Projectstage 2012-2013
- 8. Concept nieuw afstudeerbeoordelingssystematiek +beoordelingsformulier afstuderen
- 9. Draaiboek Studieloopbaan en vrij invulbare studiepunten 2012-2013
- 10. Assessment opdracht
- 11. Afstudeerdraaiboek 2013-2014
- 12. Moduleboek van HKZ23 als blauwdruk voor de andere modules
- 13. Concept ontwikkelplan examencommissie
- 14. Jaarverslag 2011-2012 examencommissie

C: Tijdens de visitatie beschikbare documenten:

- 1. Competentiematrix
- 2. Verslagen Werkveldadviescommissie
- 3. Beroepsproducten
- 4. Studiemateriaal, alle varianten
- 5. Moduleboeken
- 6. Toetsen + beoordelingen
- 7. Assessment op drachten + beoordelingen
- 8. De door de commissie genomen steekproef van afstudeerwerken
- 9. CV's van personeelsleden
- 10. Evaluatieresultaten
- 11. Stageverslagen + beoordelingen

Eindwerkstukken

Studentnummer	Afstudeeronderwerp
860406003	Naar een plasticvrije Noordzee
860827003	Manual for the design and construction of ecological mining pits
870329001	Cadmium adaptation in the midge Chironomous riparius: effects on lifer cycle parameters
871011001	Adaptation Strategies to Future Extreme Sea-Level Heights for Kalundborg (Denmark)
841013003	Parasite related findings in Dutch stranded harbour porpoise
890106001	The Willingness of Tourists on Tenerife to Support Environmentally Responsible Whale Watching
870122004	Composition and characteristics of plastic in the stomachs of northern fulmars
860516003	The River Mutzbach: Implementation of the EU-Water Framework Directive in NRW (Germany)
860814003	Boating activities and their interactions with harbour porpoise in Ramsey Sound
871126001	Socialization in Wakatobi National Park
870122003	De educatieve mogelijkheden op Deltapark Neeltje Jans
901003001	Leidraad mandaat in een Mutual Gains proces
880201001	Kleinschalige visserij met vaste vistuigen in de Waddenzee
850424002	Planning offshore windmill farms related to shipping
870705003	Robuust en Duurzaam Noordzeebeleid Aanbevelingen voor maritieme ruimtelijke ordening

Bijlage 7 Onafhankelijkheidsverklaringen

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring

voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende verklaart hierbij het volgende:

Ik ben verzocht op te treden als lid van de visitatiecommissie van de opleiding B Kust en Zee Management van hogeschool Van Hall Larenstein. Ik ben bereid in staat deze rol te vervullen op een wijze die overeenkomt met de NVAO Gedragscode voor Panelleden.

Tevens verklaar ik hierbij

- geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker/docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben;
- strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan mij bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken;
- op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Aldus opgemaakt,

Handtekening:

Naam:

T.v. Heuvel

Datum:

26/6/2013

Plaats:

Leeuwarden

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring

voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende verklaart hierbij het volgende:

Ik ben verzocht op te treden als lid van de visitatiecommissie van de opleiding B Kust en Zee Management van hogeschool Van Hall Larenstein. Ik ben bereid in staat deze rol te vervullen op een wijze die overeenkomt met de NVAO Gedragscode voor Panelleden.

Tevens verklaar ik hierbij

- geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker/docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben;
- strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan mij bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken;
- op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Aldus opgemaakt,

Handtekening:

Naam:

Anne de Brouwer

Datum:

26/06/2013

Plaats:

Leeuwarden

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring

voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende verklaart hierbij het volgende:

Ik ben verzocht op te treden als lid van de visitatiecommissie van de opleiding B Kust en Zee Management van hogeschool Van Hall Larenstein. Ik ben bereid en in staat deze rol te vervullen op een wijze die overeenkomt met de NVAO Gedragscode voor Panelleden.

Tevens verklaar ik hierbij

- geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker/docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben;
- strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan mij bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken;
- op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Aldus opgemaakt,

Handtekening:

Naam:

R. S. Kloosterman

Datum:

26 juni 2013

Plaats:

Leeuwarden

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring

voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende verklaart hierbij het volgende:

Ik ben verzocht op te treden als lid van de visitatiecommissie van de opleiding B Kust en Zee Management van hogeschool Van Hall Larenstein. Ik ben bereid en in staat deze rol te vervullen op een wijze die overeenkomt met de NVAO Gedragscode voor Panelleden.

Tevens verklaar ik hierbij

- geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker/docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben;
- strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan mij bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken;
- op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Aldus opgemaakt,

Handtekening:

Naam:

drs C. J. de Wouda

Datum:

26 juni 2013

Plaats:

Leeuwarden

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring

voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende verklaart hierbij het volgende:

Ik ben verzocht op te treden als lid van de visitatiecommissie van de opleiding B Kust en Zee Management van hogeschool Van Hall Larenstein. Ik ben bereid en in staat deze rol te vervullen op een wijze die overeenkomt met de NVAO Gedragscode voor Panelleden.

Tevens verklaar ik hierbij

- geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker/docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben;
- strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan mij bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken;
- op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Aldus opgemaakt,

Handtekening:

Naam:

Lisa Janssen

Datum: 26. 06. 2

Plaats:

Leeuwarden

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring

voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende verklaart hierbij het volgende:

Ik ben verzocht op te treden als lid van de visitatiecommissie van de opleiding B Kust en Zee Management van hogeschool Van Hall Larenstein. Ik ben bereid en in staat deze rol te vervullen op een wijze die overeenkomt met de NVAO Gedragscode voor Panelleden.

Tevens verklaar ik hierbij

- geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker/docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben;
- strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan mij bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken;
- op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Aldus opgemaakt,

26-6-2013

Handtekening:

Naam:

Ivez Flameling

Datum:

Plaats:

Leeuwarden